

Thomas Bredsdorff
SØREN ULRIK
THOMSEN SEMINAR

Den nylig afdøde polak Jerzy Grotowski brugte en del af sit liv i teatret på at udforske teatrets essens. Teater er en sammensat kunstart. Teater består af lyd og lys, musik, skuespil, historier, maleri, skulptur, dans osv. Hvad kan undværes, og hvad ikke? Hvor i denne lange række af ingredienser er essensen? Belysningen – kan undværes; musik – kan undværes; fortællinger – kan undværes. Ved at skære det ene og det andet og det tredje element væk, nåede Grotowski frem til den overbevisning at teaterkunsten kan koges ned til to og kun to ingredienser, men så heller ikke mindre. For at der kan være tale om teater kræves der på den ene side en skuespiller der udøver sin kunst. Men på den anden side, og lige så uundværlig, må der være en tilskuer, der tager imod den.

Umiddelbart ser det ikke ud til at forholde sig på samme måde med poesien. En skuespiller, der spiller i et lukket rum uden tilskuere, laver ikke teater, han *øver* sig på at lave teater. En poet derimod er som regel alene når han skriver. Og skeler han for meget til sit publikum, så er han ude på et skråplan.

Der er endnu flere forskelle på teater og digtekunst. En skuespillers kunst er væk, når den er udført. Den kan aldrig genopdages, kun lagres i bevidstheden hos modtagerne. Et digt derimod er lagret med sorte bogstaver på et stykke hvidt papir og kan ligge der til senere brug, endda til *meget* senere brug. Mange af de tekster Johs. Ewalds ry i dag hviler på, lod han selv ligge i skuffen. 'Levnet og Meeninger' måtte vente hele 74 år efter hans død på at blive offentligt tilgængelig i sin fulde udstrækning. Poesi og teaterkunst har forskellige vilkår, det er indlysende.

Men så alligevel, ikke *helt* forskellige vilkår. For nok er poesiens lagringsmuligheder bedre. Men den deler vilkår med skuespilkunsten derved at den skal ud af lageret, for at blive realiseret fuldt ud. Poesien kan ligge og vente, men møder den *aldrig* sin læser, så forbliver den krimskrams på

papiret. Ligesom en farve, der aldrig møder en bevidsthed, ikke bliver til en farve, men forbliver en bølge.

Ligheden mellem teater og poesi rækker videre end til denne erkendelsesteoretiske trivialitet. Poesien får nemlig ikke den plads i verden der tilkommer den, hvis ikke nogen gør plads for den. Det er i poesiens interesse at der er nogen der interesserer sig for poesi. Og her tæller kvaliteten mere end kvantiteten. Det er ikke vigtigt at det er mange, der nærer interesse for poesi – og da slet ikke at det er et flertal af befolkningen, for det vil det aldrig være. Men det er vigtigt for poesiens, for litteraturens, plads i verden at der er nogen der skriver den, naturligvis, men også at der er nogen der brænder for den, vil læse den, undervise i den, fordybe sig i den, studere, analysere, kritisere litteratur. Endda så meget at de vælger at bruge nogle af deres kostbareste år på det, i en institution som fx danskstudiet på universitetet.

For 2-3 generationer siden havde denne institution ikke plads til den samtidige litteratur. For at en forfatters værker kunne gøre krav på en levende plads i studiet, skulle han selv være død. Det historiske studium går meget ofte – og meget logisk – kronologisk til værks, begynder altså med det ældste, og tiden er derfor let brugt inden man når til nutiden. I den enkelte studerendes liv er rækkefølgen ofte den omvendte, man tænder på noget der er skrevet i ens egen samtid og bliver nysgerrig efter hvad der gik forud. Da jeg gik i gymnasiet, havde jeg det held at have en helt ung dansk-lærer – hun var sidst i tyverne, lige kommet ud af danskstudiet. Hun var en af de første der brød med gymnasiets tradition for det bedagede og lod os læse det helt ny. Når jeg mange år senere, i efterrationaliseringens klare lys, leder efter de oplevelser med litteratur som fik mig til at vælge danskstudiet, så var en af dem hendes præsentation af en novelle af Tarjei Vesaas, der dengang ikke var meget mere end en halv snes år ældre end i dag den forfatter der er genstand for dagens seminar.

Nå, men det er arkæologi. Barrieren mod samtiden er for længst ryddet ud af studiet af litteratur på universitetet. For én generation siden, i 1970'erne, var barrieren endda så nedbrudt at *hele* samtiden med samt dens økonomi og politik havde fået plads i studiet, så megen plads at der sommetider knap var plads til litteraturen. Det var dengang en fremgangsmåde ved navn ideologikritik holdt sit indtog og et begreb som 'falsk bevidsthed' indtog en hovedplads. Efter 1970'erne fulgte 1980'erne og pendulet slog ud i den modsatte retning. Nu skulle samfundet ud af litteraturen og af litteraturstudiet, *helt* ud. Ideologier er noget bras, sagde landets statsmini-

ster, og de digtere og kritikere der kom til skelsår i det årti, 1980'erne, fulgte trop. Poesien blev atter en strengt poetisk affære.

Hvor er vi henne i dag, ved afslutningen af det næste årti, 1990'erne? Det vil sådan et seminar kunne fortælle. Ved at bruge et enkelt forfatterskab, centralt i tiden, som prisme, vil seminaret kunne tegne et billede af både dette værk og dets nødvendige komplement: dets læsere, netop nu. Min fornemmelse er at vi efter de æstetisk-asketiske 1980'ere er nået til en ny pointering af indholdet. I så fald er der også brug for en ny ideologikritik. Jeg fornemmer i Søren Ulrik Thomsens poesi, i højere grad i hans poetikker, og i endnu højere grad i hans læsere en bevægelse i retning mod religion og metafysik. Måske udspringer bevægelsen af en vis lede ved forestillingen om digtet som en ren ordmaskine, hvor skriften skriver skriften, selvmodsigelser er adelsmærket, og ingen står inde for noget, mens 'sprækker' er det fineste kritikken kan opdage i et digt.

Hvis fornemmelsen er rigtig, er det en bevægelse, der indebærer risiko for at begå den troende del af ideologikritikkens fejl med modsat fortegn, altså en bevægelse fra nedrakning af 'forkert' ideologi til hyldest af 'korrekt' ideologi, fra ideologikritik til ideologiros.

Her er det universitetet kommer ind som en institution der heldigvis er større end begge udskridninger, i og med at dets opgave her i verden er *kritik* – hverken i betydningen nedrakning eller betydningen hyldest, men kritik i betydningen granskning, undersøgelse, efterprøvning. Digtning rummer udsagn om hvordan verden er indrettet. Det er en dårlig analyse der ignorerer den del af litteraturen, som er dens udsagn om værdier forklædt som beskrivelse af kendsgerninger, også kaldet ideologi. Men det er også en dårlig analyse der inddrager værkets udsagn om verden, dets ideologi, alene for at rakke den ned – eller alene for at hylde den.

Et seminar som dette, hvis mål ikke er nogen af delene, men netop dette: at foretage en kritisk ransagelse af et betydeligt moderne dansk forfatterskab som Søren Ulrik Thomsens, har mange funktioner. Det kan fænge hos de studerende der selv er blevet fanget af samtidslitteraturen, og vise dem sammenhængen mellem den umiddelbare læseglæde og den faglige fordybelse. Og dermed også sammenhængen mellem den nutidige litteratur og den ældre. Endelig er sådan et seminar med til at understrege det man efter Grotowskis eksempel fra teatret kunne kalde den fundamentale litterære begivenhed: mødet mellem en forfatters tekst og en læser, der er

i stand til at kortlægge sin bevidstheds bevægelser under mødet, og de forhold i teksten som foranlediger dem.

God fornøjelse!

THOMAS BREDSDORFF, født 1937. Professor ved Institut for nordisk filologi, Københavns Universitet.